

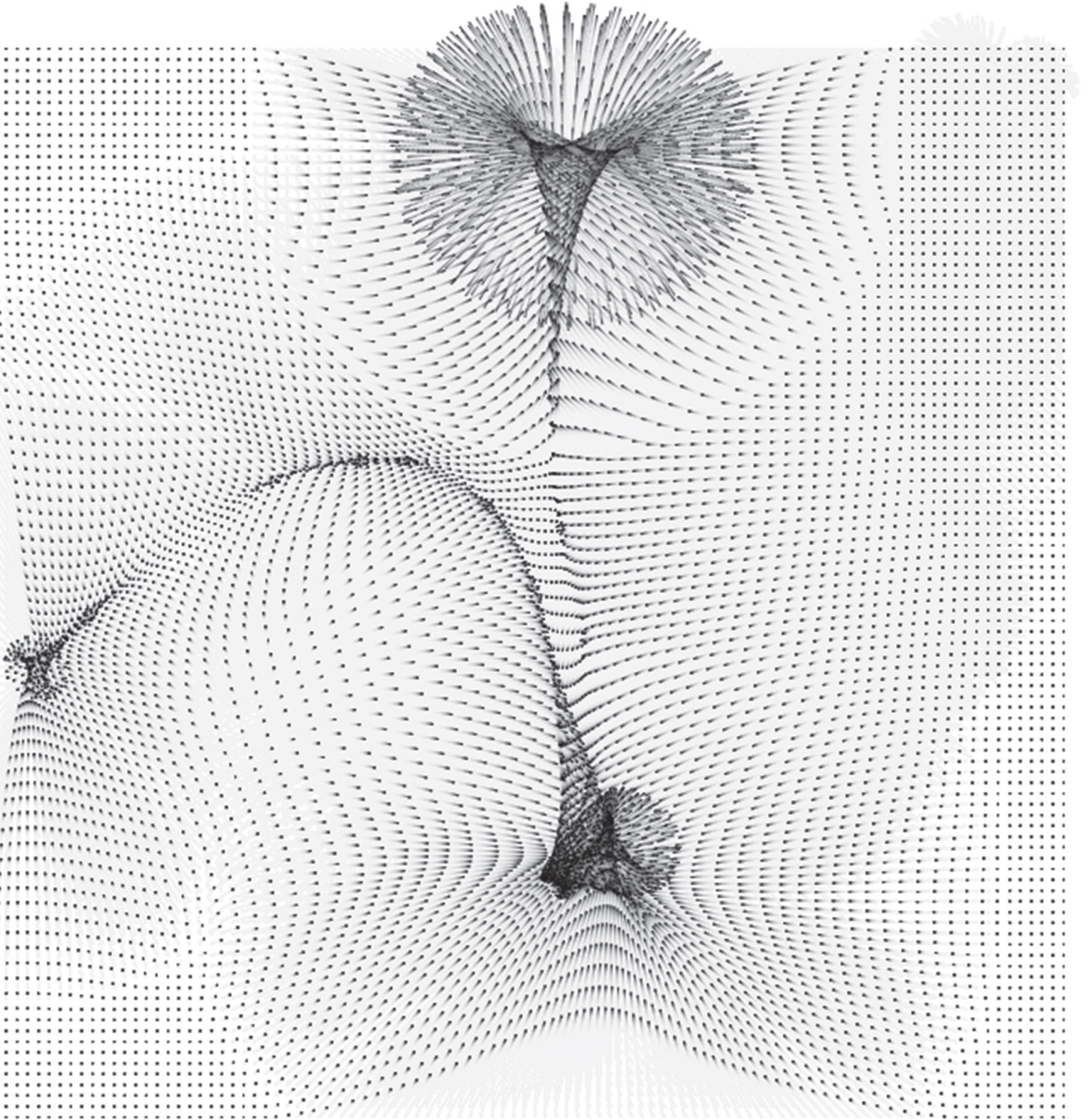


ISSN: 1304-494X
12,5 TL

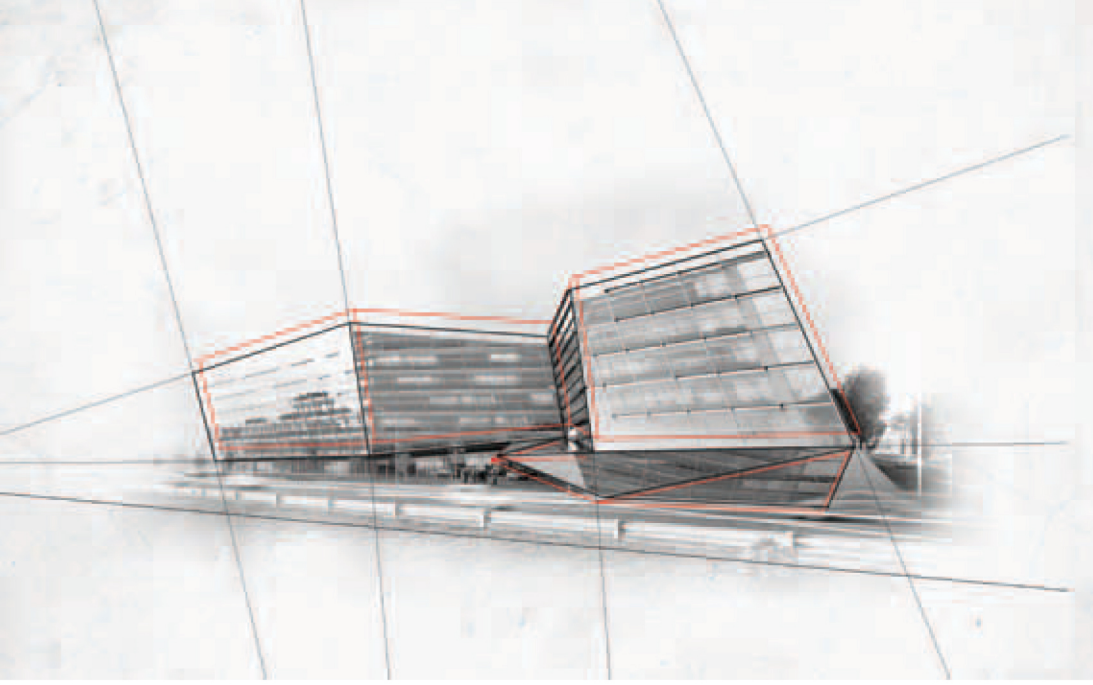
BETONART

46 | 2015

Beton, Mimarlık ve Tasarım | Concrete, Architecture and Design



çirkinlik demokratiktir



Birçok işinizde mevcut katmanları farklı araçlarla okuyarak, bunları genişletmeyi, çeşitlendirmeyi veya yoğunlaştırmayı bir yorumlama metodu olarak kullanıyorsunuz. Belki bu analiz şekillerinin üzerinde tekrar durabiliriz fakat öncesinde merak ettiğimiz başka bir şey var, gerek Augmented Structures serisi gerekse geçen seneki Venedik Bienali için yaptığınız üretimler kuvvetli estetik etkileriyle öne çıkıyordu. Bu işlerin kavramsal yapısının, yani işi oluşturan katmanların okunabilirliğini ne kadar önemsiyorsunuz? Bunları birer deneyim tasarımı olarak ele alabilir miyiz?

Alper Derinboğaz | Söylediğiniz gibi projelerimde ve işlerimde mevcut kent dokularını, çevre verilerini, mekânla alakalı deneyimleri oldukça önemsiyorum. Ancak bunları klasik anlamda bağlamsal bir tutumla kültür, yerel değerler gibi verilere bağlamamaya dikkat ediyorum. Bu yerlerin, kentlerin, mekânların içinde belki çok fark etmediğimiz belki mevcut durumda pek de önemli gibi gözükmeyen detayları, anları önemsiyorum. Özellikle mimarinin kendi noktasal alanının ötesinde ilişki kurup bütünleştiği çevreyle daha etkin bir deneyim oluşturma yeteneğinin olduğunu düşünüyorum.

Neredeyse fotoğrafçının “an” ile kurduğu veya vücudumuzun nefes ile kurduğu ilişki gibi düşünebiliriz bu detayları. Örneğin Gabriele Basilico’nun fotoğraflarında, mesela bir Beyrut karesini ele alalım, kentin yüzyıllardır savaşta olduğunu, terk edildiğini ve sonsuza dek böyle kalacağını düşündürür. Çünkü Basilico noktasal bir anı, mekânsal bir duyguyu sonsuzlaştırma konusunda inanılmaz bir ustalığa sahiptir. Bu bağlamda fotoğrafçının kentin en “güzel” karesini yakalamaya çalıştığını hiç zannetmiyorum. Sonuçta ortaya çıkan fotoğraflar gözümüzle gördüğümüz şeyden çok uzak olabilir ama inanılmaz bir estetik etkisi ve derinliği vardır. Çünkü bu “an”ların belki bilinçaltı kadar derinlerde başka mekânsal deneyimlerle, duygularla ve hafızlarla bir bütünlüğü olduğuna inanıyorum. Bu bütünlüğün sahibi olması ise çok önemli. Gerçek verilerden yola çıkması, gerçek mekânsal özellikleri irdelemesi çok önemli bence. Yoksa mekânı deneyimleyen kişi o havayı teneffüs edemez, o etkiyi hissedemez. Tabi “Augmented Structures” ve “Modalities of Spontaneous” gibi işler kavramsal anlamda “araştırma yoğun” projeler. Bu araştırmaların ise mimari projelerde yaklaşımları, zeminleri sağlamlaştırmak için çok faydasını görüyoruz.

Sonuçta heykeltıraş veya grafik tasarımcı değiliz. Evet, binalar da yıkılıyor ancak bu bize heykelimsi veya kremşanti gibi binalar yapma özgürlüğünü vermemeli diye düşünüyorum. Örneğin mimarlıkta sürdürülebilirliği tartışıyoruz son yıllarda. Bence mimarlığın en sürdürülebilir yönü kalıcılığındadır, yapıyı her on, yirmi senede bir tüketememe ihtimalindedir. Kalıcılığı da sahiciliğinden, gerçekliğinden ve özgünlüğünden gelir yapının. Ancak bu gerçekliği taştan, topraktan bina yapmak anlamında yorumlamamalıyız. İçinde yaşadığımız yüzyılın gerçeklik kurgularını, deneyimleri oluşturan güncel tektoniklerini anlamaya çalışıyoruz. İstanbul'un merkezinde yığma taş yapı yapmanın da klasik tarzdaki bir cepheyi GRC ile taklit etmenin de gerçekliğe aynı derece uzak olduğunu düşünüyorum. Heraklitos'un dediği gibi aynı suda iki defa yıkanamazsınız.

Mesela İstanbul'da, Shangi'de, Hong Kong'da hatta son yıllarda Paris'te ve Londra'da bile çok görüyoruz bu tür yapıları ve "Etrafımdaki her şey çok çirkin, en güzel yapı benim" tavrındaki mimarileri. Ama çirkinliğin demokratik bir yanı da olduğunu düşünüyorum. Hatta çok da ilham verici olabilir.

Mimari pratiğinizi Salon Architects'te sürdürürken Salon Technologies ile yeni teknolojiler de geliştiriyorsunuz. Ayrıca geçtiğimiz günlerde *The Plan* dergisinin verdiği İnovatif Mimari ödülünü aldınız. Bu kapsamda Salon Technologies'in arayışından ve bunun mimari pratiğinize yansımalarından bahsedebilir misiniz?

AD | *The Plan* İnovatif Mimari ödülü güzel bir motivasyon oldu bizim için. Bir de bunu İstanbul tabanlı bir pratik olarak almak daha da anlamlı oldu bence. Bunun ötesinde mimarlık aslında diğer dallara baktığımızda çok yavaş dönüşen ve gelişen bir alan. Endüstriyel tasarımda olduğu gibi her yeni çıkardığınız ürün bir öncekinden daha iyi olacak diye bir kaide yok. Hatta birçoğumuz için eski daha değerli. Bu anlamda mimaride yenilik dediğimiz şeyin gerçekten pratikte yer edinebilmesi için çok iyi bir araştırma zeminine dayanması gerekiyor. Salon Technologies de bu anlamda mimari araştırmalara adanmış çeşitli fonlarla desteklenen paralel bir pratik. Gerçek özgünlük aslında pratiğin temelindeki tektonik yeniliklerden geliyor. Bu Frank Gehry için olduğu

kadar Peter Zumthor veya Rem Koolhaas'ın mimarisi için de geçerli. Örneğin Koolhaas program anlamında inovasyonu ele alırken, Gehry form anlamında yenilikleri araştırdı. Zumthor'un Bruder Klaus Şapeli ise, başlıbaşına bir süreç araştırmasının sonucudur.

Bizim yaptığımız çalışmalar birkaç başlıkta toplanabilir ancak temel olarak "performatif" yapılar üretmek için gerekli araştırmaları yapıyoruz diyebilirim. Söz konusu "performans" mekânsal etki olabilir, ekolojik bir özellik olabilir veya üretimdeki bir optimizasyon olabilir. Ama her şekilde teknikleri ayrı ayrı yapıya kazandırmak yerine bütüncül olarak çözümlemeyi hedefleyen bir yaklaşım benimsiyoruz.

Bu yaklaşım çok farklı ölçeklerde hayat bulabiliyor. Örneğin küçük ölçekli bir mekân düzenlemesi olan VW Arena için tasarladığımız Tri - Fold elemanların hepsi saha dışında üretildi ve sahada montaj dışında bir uygulama yapılmadı. Başka bir proje olan Augmented Structures'da yapıların dış yüzlerinin dijital teknolojilerle nasıl birleşebileceğini, cephe elemanlarının nasıl farklı formlara girebileceğini, üretimin nasıl hassaslaşabileceğini araştırdık.

Başka bir ölçekteki Mist projemizde, binaların masif kütle etkisini kırmak için güneş kırıcılar kullanmaya karar verdik. Ancak bu tür teknik elemanları objeler veya dekoratif öğelere dönüştürmeden işlevlendirmeyi amaçladık. Bu bağlamda kullandığımız güneş kırıcıların sıklığını binanın güneşlenme yönlerine göre organize ettik. Güneş kırıcıların yönünü ise, manzara açısını baz alan etkin güneş kırıcı yön olarak seçtik. Aynı cephe dilinde kütlelere de hareket kazandırarak hem zemin kullanımı zenginleştirmeyi hem de yapı ifadesini keskinleştirmeyi amaçladık.

Bu tür yaklaşımlarla Salon Technologies olarak yapı elemanı düzeyindeki elemanları kendi projemizle bütünleştirerek bir ifade kazandırdık. Aynı şekilde güneş panelleri gibi sürdürülebilirlik unsurlarını, malzeme ve üretim tekniklerindeki yenilikleri yapının bütünüyle ilişkiye sokarak çözümler üreten birçok araştırma gerçekleştiriyoruz.

Bu süreçleri (Augmented Structures) farklı disiplinler arasında hibrid sonuçlar vermesi açısından önemli buluyoruz. Yeni teknolojik araçlar üretim süreçlerini yeniden şekillendi-

rirken, artık fiziksel mekânın tanımını yeniden mi yapmak gerekiyor?

AD | Tasarımcılarda, belki daha çok bizim mesleğimizde, klasik anlamıyla “her şeyi ben bilirim, ben yaparım” gibi egoist tutumlara şahit oluyoruz ne yazık ki. Değil farklı disiplinlerde kendi meslektaşlarımızda bile bu tutumla sık sık karşılaşyoruz. Bu yaklaşım egolarımız yeterince tatmin olmadığından mı, yeterince takdir görmediğimizi düşündüğümüzden mi emin değilim, bunun birçok sebebi olabilir. Şahsen, ortaya konan işi merkeze alan bakış açısına ve farklı disiplinlerden gelen bilgiye ve deneyime çok saygı duyuyorum. Karşılıklı saygının önemini anlayabilecek insanlarla çalışmaya çalışıyorum. Richard Sennett’in *Beraber* adlı kitabını Şebnem Çinici tavsiye etmişti. O günden beri bir başucu kitabımdır. Sennett farklı alanlardan bilgiler öğrenmenin, farklı insanlarla işbirliği yapmanın kendi başına yapmaktan daha kompleks bir beceri istediğinden bahseder. Benzer şekilde işbirliğinin sebebi bir şeyi daha kolay yapmak olmamalıdır. İşbirlikleri zaten hiçbir zaman daha kolay da olmaz.

Deneyimleyenin algısı açısından ise bugün şöyle bir fark var, artık deneyimlerimiz sadece fiziki değil. Bilgi çağında yaşıyoruz. Peki, bu durumda William Mitchell’in *City of Bits* kitabında tarif ettiği gibi “dijital agoralarda”, “node”larda mı yaşayacağız? Veya daha küçük ölçekte başlayan değişiklikler parça parça fiziksel mekânları ele geçirecek ve değiştirecek mi? Bence söz konusu değişimler daha çok obje ve malzemenin oluşumunda yaşanacak.

YKK için tasarladığımız Augmented Structures hâlâ kullandığı teknik bakımından dünyada bir ilk olmaya devam ediyor. Daha küçük denemelerini gördük ancak getirdiği teknik yenilik bakımından bir ilk ve hâlâ iyi tepkiler almaya devam ediyor. Bu anlamda heyecan verici bir iş tabii bizim için de. Ancak bu noktada modernistlerin yaşadığı heyecandan ayrı bir yerde durmaya çalışıyoruz. Örneğin Le Corbusier’nin Domino Evi bir devrimdi ve gerçekten bütün dünyanın yapım biçimini etkileyecek kadar önemliydi. Basitliği ve narinliği hâlâ çok özel. Ancak ortaya konulan esere sadece teknolojik açıdan bakarsak bugün İstanbul’un her sokağında görmekten usandığımız kat karşılığı apartmanlar da aynı teknolojiyi kullanıyor. Elbette tekniği ve yeniliği kimin kullanıp kimin kullanmayaca-

ğını seçemezsiniz ancak kullandığınız tekniğin insanlara ilham vermesini umabilirsiniz. Yani er ya da geç fiziksel mekânın yeniden tanımlanacağını düşünüyorum. Hatta fazlasıyla hızlı bir şekilde mekânların veya yapıların dönüşmeye başlayacağını düşünüyorum. Bu noktada bunun ne tür amaçlara hizmet edeceği ve eleştirisi olduğu şey olmaktan nasıl uzaklaşacağını tartışmalıyız.

Salon Architects’in ürettiği projelerdeki arayış açık bir şekilde görülebiliyor. Türkiye’de yaygın bir yaklaşım olan “yer”in kutsanmasını sizin projelerinizde görmüyoruz ve bunun keyif verdiğini söylememiz gerekir. Mimar olarak proje süreçlerine yaklaşımı nasıl değerlendiriyorsunuz? Bu süreçleri genelde kavramsal bir noktadan çıkıp, onun mimarlığa tercüme edilmesi olarak okursak, sizin mimarlığınız bu tercüme kısmının neresinde duruyor?

AD | Romantik bir “yer” tutkusunun sakınca- lı olduğuna katılıyorum. Mimari projeler, çoğu zaman tabir ettiğiniz anlamda “yer” i kutsamak için değil, o yeri oluşturmak için, yaratmak için bir ihtiyaç olarak doğuyor. Buna karşılık bulunduğu yere ve programa hiçbir şey katamayacağını düşünüyorsa, mimar işi yapmamayı da tercih edebilmelidir. Tercüme konusunda ise mimar olarak her şeyden önce bir düşünsel ekolojinin kurgulamasının çok önemli olduğunu düşünüyorum. Fikir ekolojisinden kastım; projenin amaçların doğru oluşturulması, bulunduğu coğrafyayı veya kenti iyi anlaması, alternatif stratejilerin geliştirilmesi ve bunlar arasında projenin omurgası olabileceğine inanılan kavramın tanımlanmasıdır. Bu noktada en çok zamanı ve emeği harcıyor; en derin tartışmaları bu noktada yaşıyoruz diyebilirim. Buna karşın ortaya çıkan kavramsal şemalar, eskizler veya modeller müşteriye, mühendislik ekiplerine hatta meslektaşlarıma bile başta pek bir şey ifade etmeyebiliyor. Ancak projenin yalınlığını koruması ve doğru ilerlemesi için çok hayati bir zemin oluşturuyorlar. Çünkü proje ilerledikçe özüne ve sadeliğine sadık kalabilmesi için köklerinin doğru olması gerekiyor.

Örneğin Ataköy Hastanesi projesini çalışırken E-5 kenarında hastane inşa etmenin kendisi bir mesele oldu. Hem merkezde olmak isteyen hem de hastane gibi steril ve belki biraz da evcil olmasını umduğumuz bir programı yerleştirmek istiyorsunuz otoban kenarına. Bunun için aslında perde gibi gerektiğinde

geçirgen gerektiğinde yalıtım sağlayan bir yüzey tasarlamamanın gerçek meselemiz olduğuna inandık ve projeyi bunun etrafında kurguladık.

Projenin orijinalitesini koruması için süreçte devamlı müşteriyle, ekiple ve mühendislerle tartışmak gerekir. Kaldı ki yüzlerce insan yapının inşaatında çalışacak, onlarca insan binada yaşayacak, vs. Ancak tasarımcı olarak bu tartışmayı neden yaptığını iyi anlayabilir ve anlatabilirsen ortaya iyi bir mimarlık çıkabilir bence. İnşaat sırasında hayatlarını kaybedenler oluyor. Bu anlamda yapı çok bencil bir üretim. Bunun sorumluluğunu duymalıyız.

Mimarlık eğitiminizi bitirdiğiniz 2005 senesinden sonra Los Angeles'da çalıştınız, daha sonra İstanbul'a döndünüz. Son beş senedir Türkiye mimarlık ortamını nasıl görüyorsunuz? İnşaat sektörünün hareketlendiği ve aktif olduğu ortada ama diğer yandan mimarlık düşüncesi güncel politika tarafından işgal edilmiş durumda, siz bu konuyu nasıl değerlendirirsiniz?

AD | Bu konuyu bir gözlemle cevaplamayı tercih ederim. Örneğin Los Angeles'da çalıştığım sürede dünyada kriz yaşanıyordu. Müze ve üniversite binaları gibi enstitü projelerim vardı. Ofisler küçülmüştü ama sürekliliklerini koruyorlardı. Okulda ise Greg Lynn, Thom Mayne her zamanki teorik duruşlarının parçası olan farklı temaları işliyor, teori ve pratik arasında çalışmalarına devam ediyorlardı. Uzun süre sonra geçtiğimiz ay yeniden gittiğimde, de pek farklı bir durum söz konusu olmadığını gördüm. Krizi tamamen aşmış bir ekonomi olarak çok daha fazla hareket var ama okullarda benzer teorilerin varyasyonları tartışılıyor, ofislerde benzer projeler sürüyordu.

Türkiye'ye döndüğümdeyse bir dönem durgun bir hava vardı, sonra yatırım odaklı aceleci ve hareketli bir inşaat sektörü ve mimari ortam oluştu. Bir taraftan heyecan verici olabilir ancak dediğiniz gibi politika ve gündem her zaman çok baskındı ve öyle olmaya da devam ediyor. Bunun teori üzerine çok faydalı etkileri de olabilir. Ancak mimarlık düşüncesi dönemsel olarak ilgi görüyor veya görmüyor. Kriz dönemlerinde insanların sinemaya daha fazla gitmesi gibi daha fazla teori konuşuyoruz, yapıp etmeye girince bunları unutuyoruz. Anlatmak istediğim, psikolojimiz ekonomide de, sosyal hayatta da, inşaat sektöründe ve

mimarlık düşüncesinde de aceleci, güvensiz ve belirsiz. Sonuç olarak bu, entelektüel birikimi beşer, şanslıysak onar senelik sekanslar halinde yaşamamıza sebep oluyor. Sürekliliğimize karşı derinlerde barındırdığımız güvensizlik entelektüel birikimin, mimarlık kültürünün oluşmasının önünü kapıyor.

En az konuşan ve yazan mimarlardan biri olan Mies'in bile kütüphanesinden ve notlarından çok iyi felsefe tarihi bildiğini biliyoruz. Öte yandan Turgut Cansever'in de, Sedad Hakki Eldem'in de çok net kavramsal bütünlük taşıyan duruşları vardı. Bütün mimar adaylarının bunu kurgulaması, önemsemediği, inandığı şeyleri anlaması lazım. Özellikle genç ekiplerden ihtiyaçlara göre kalıplara giren tavırlar gözlemliyorum. Bu durumu da çok üzücü buluyorum.

Görseller:

Alper Derinboğaz izniyle

